

Antropogén geomorfológiai bolygatottság a Kelet-borsodi-szénmedencében, tekintettel a bányászatra

Sütő László
Nyíregyházi Főiskola

Az antropogén formaképzés napjainkra több kutató szerint is egyenrangúnak tekinthető a természetes külső és belső felszínformáló erőkkel. Kutatásunk során a bányászat formaképző szerepét választottuk vizsgálatunk céljául, mert az általa kialakított új formák és folyamatok helyi szinten tájformáló mértékben átalakítanak egy-egy területet.

A Borsodi-medence dombsági térszínein 250 éve tanulmányozhatóak a kőszénbányászat hatásai, amelyek a 18. század közepétől egy alacsony eltartóképességű, de stabil földhasznosítási rendszert változtattak meg. A montanogén formák és létesítmények napjainkra szerves részei a tájnak, a természetes tájelemekkel együtt fejlődnek.

A montanogén felszínformálódás elemzését a Kelet-borsodi-szénmedencében másfél évtizede elkezdett kutatásainkat a Sajótól É-ra folytattuk tovább. Adatbázisunkat két oldalról építjük fel ArcGIS szoftverkörnyezetben. A szénmedence déli részén kiegészítettük a kőszénbányászati eredetű formakincs adatbázisát további bányászati típusok – kő- és kavics –, által igénybe vett térszínek formakincsének felvételezésével. Majd a munkát folytattuk a szénmedence É-i területén található bányászati formák kataszterezésével. Ehhez különböző adattári anyagokból összegyűjtük a bányászat által érintett térszíneket és formákat, amelyeket terepi felmérések során egészítünk ki.

A táji változások értékeléséhez csoportosítjuk a montanogén terepidomokat az antropogén formaképzés sajátosságai alapján. A következő fázisban fogjuk kijelölni a hatásvizsgálatra alkalmas mintaterületeket. Néhány helyen elkezdjük az esetleges szennyezések, valamint a táji változások elemzéséhez szükséges mérést, mintavételezést. A helyi szintű változásokat a formakincs és folyamatok mérése alapján, míg a táji jelentőséget rendszerszinten próbáljuk értékelni. Utóbbi az előző kutatásaink során a felszínváltozások mértékének kifejezésére alkotott új mutató, a bolygatottsági index segítségével végezzük el. A kutatás végén a bányászati létesítmények és formakincs térinformatikai adatbázisára alapozva megvizsgáljuk a bányászati formaképzés táji szerepét a Kelet-borsodi-szénmedence egészén, és megpróbáltuk továbbfejleszteni a kőszénbányászatra alapozott bolygatottsági minősítő rendszert a montanogén formaképzés egészére nézve.

„A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg”